

Et tysk Optagelseshjem (Overgangshjem) for løsladte Fanger.

AF RUDOLPH THIEME, Leipzig.

I Aaret 1928 stiftede »Sächsische Wohlfahrtshilfe«, en af Statens Velfærdsinstitutioner, sammen med 3 andre Foreninger med lignende Formaal et »almennyttigt Selskab med begrænset Ansvar.« Selskabet fik Navnet »Schlosswerkstätten, G. m. b. H.« og fik til Formaal at skabe et Hjem for løsladte Fanger, som ikke kunde finde Arbejde eller som af anden Grund trængte til særlig Forsorg, og at skaffe dem Arbejde i en til Hjemmet knyttet Arbejdsvirksomhed.

I en gammel Sygehusbygning, der laa i Nærheden af et af Statens Fængsler, lod Selskabet indrette et Hjem til 30 Optagne. Disse blev fordelt i smaa Værelser med højst 3 Senge i hver. Værelserne og de fornødne Opholdslokaler blev indrettet smukt og hyggeligt uden større Bekostning, og uden at de fik noget som helst Anstaltspræg. En Lagerbygning ved Siden af Hjemmet blev ombygget til et moderne Snedkerværksted med fuldt moderne Maskiner.

Noget helt nyt ved dette Forsøg var Planen om at give de Optagne den for Faget gældende almindelige Timebetaling og iøvrigt i enhver Henseende at behandle dem som frie Arbejdere, specielt med Hensyn til de forskellige Former for Forsikring (Ulykkes-, Arbejdsløsheds-, Invalide- o. s. v.) samt med Hensyn til Skatteansættelse. Herved opnaede man, at de Optagne ved Afgangen fra Hjemmet fik »neutrale«

Papirer, hvilket var en stor Hjælp for dem i Betragtning af den Mistænksomhed, hvormed straffede ofte mødes. Efter nogen Tids Ophold paa Hjemmet fik de optagne ogsaa Krav paa Arbejdsløshedsunderstøttelse fra det offentlige efter de almindelige Regler.

De optagne betalte hver Uge af deres Løn et Bidrag til Hjemmet, i Begyndelsen 14 Mark ugentlig, senere 12 Mark og 60 Pf. pr. Uge. Bortset fra et Beløb paa 25 Mark, som blev holdt tilbage af Hjemmet indtil deres Afgang, fik de Optagne fuld Raadighed over deres Fortjeneste. Det gennemsnitlige Beløb, de Optagne fik udbetalt i Arbejds-løn, var, for en gennemsnitlig Opholdstid af ca. 5 Maaneder, lidt over 500 Mark. Det højeste, en særlig dygtig Snedker oppebar efter Akkordsystemet, var 3300 Mark i en Periode af 15 Maaneder.

Efter en Prøvetid paa 4 à 5 Uger stillede Arbejdslederen normale Krav til de Optagne med Hensyn til Arbejdets Kvantitet og Kvalitet, og vi opnaaede absolut tilfredsstillende Resultater, til trods for at de Optagne ikke var fag-lærte. Ved Siden af Arbejdslederen havde vi altid nogle særlig udvalgte Fagfolk, hvis Antal ahang af Arbejdets Omfang og Intensitet. Disse Fagfolk havde en ikke ringe Andel i Hjemmets opdragende og hjælpende Indflydelse.

Hjemmet selv var overladt til de Optagne til Selvforvaltning. Lederen greb kun ind nogle faa Gange. Der savnedes ethvert disciplinært Middel udover Bortvisning, og dette blev kun anvendt i ialt 16 Tilfælde.

De løsladte blev henvist fra de saksiske Straffeanstalter, væsentligst ved Henvendelse til Hjemmets Leder fra de til Anstalten knyttede Forsorgsmedhjælpere.

Efter en Forsøgsperiode paa $\frac{1}{2}$ Aar, i hvilken Straffeanstallernes og Hjemmets Leder søgte at udfinde den Type af Fanger, der var særligt egnede til Anbringelse paa Hjemmet og til at nyde godt af den Hjælp, der derved kunde ydes dem, fik Hjemmet ikke mere anvist Optagne, der var uvillige eller uimodtagelige for Paavirkning. Naar Hjemmets

Leder havde indvilliget i at modtage en Fange, skrev denne selv en Anmodning til Lederen og fik et egenhændigt Svar fra ham. Derigennem søgte man en personlig Forbindelse tilvejebragt.

Omtrent en Trediedel af de Optagne var benaadet paa den udtrykkelige Betingelse, at de skulde tage Ophold paa Hjemmet i et nærmere fastsat Tidsrum. Disse betinget benaadede blev selvfølgelig behandlet paa ganske samme Maade, som de andre, der var optaget uden Vilkaar.

Flertallet af de Optagne var straffede for Berigelsesforbrydelser. Gennemsnitsalderen for de 111 Optagne, som passerede Hjemmet, var ca. 28 Aar. De var altsaa forholdsvis unge. 92 var ugifte, 9 gifte, 9 skille og 1 Enkemand.

Det daglige Liv i Hjemmet var afpasset efter de Unge og deres særlige Interesser. De Optagne var alle fri og selvstændige, og Husordenen var meget lempelig. Efter Arbejdstidens Ophor Kl. 16, havde de Optagne fri til Kl. 22, da de skulde være hjemme, Onsdag og Søndag var der dog Udgangstilladelse til Kl. 1 Nat. Deltagelse i Afholdelse af Foredrag, Koncerter, Studiekreds o. l. var frivillig og Samværet var i det hele ganske tvangfrit.

Denne tvangfri Ubundethed og gensidige Opsigelsesret viste sig kun at være uheldig overfor nogle Psykopater, som bortgik fra Hjemmet under Paavirkning af momentan Depression eller overfladisk Fornærmelse. Hos alle de øvrige forhøjede Ubundetheden deres Følelse af Ansvar og Selvstændighed i uventet høj Grad.

Mellem Psykopaterne, en Gruppe paa ca. 28 Optagne, var der 8 ældre mange Gange straffede Drankere, som paa Grund af deres Drikkældighed og deraf flydende Arbejdsuduelighed ikke kunde forblive i Hjemmet. 4 schizotyme Neurotikere kunde heller ikke finde sig til Rette i det tvangfri Samvær, men led dels under kværlatoriske og dels af depressive, sagligt ugrundede Reaktionen. 4 typiske Pseudologer af Plattenslagertypen gik deres Vej, væsentligst paa Grund af deres Kammeraters Uvilje overfor dem som Følge

af deres Svindlerier i Omegnen. En Epileptiker med meget alvorlige og hyppige Anfald maatte efter 20 Ugers Ophold overføres til en Særanstalt.

Foruden med Psykopaterne, som i deres lettere Former i vort Hjem i det mindste fik en social og personlig Beskyttelse, havde vi ogsaa Vanskeligheder med en Gruppe robuste asociale, særlig naar flere af disse slog sig sammen og dannede et Oppositionsparti indenfor Hjemmet, enten overfor de andre Optagne eller overfor Hjemmets Leder. Medlemmerne af denne Gruppe karakteriseredes ved Mængden af deres tidligere Straffe, deres ydre og indre Robusthed og en mere eller mindre aaben proklameret Opposition overfor Samfundet. Den til normal Indordning i Samfundet nødvendige Ligevægt mellem Pligter og Rettigheder var det næsten aldrig muligt at opnaa gennem Overtalelse og Overbevisning. De vedblev at være vanemæssigt indstillede paa Omgaaelse og Undgaaelse af Pligter og paa uindskrænket Tilfredsstillelse af deres primitive og sanselige Fornøjelser. Flertallet af dem havde ligesaa lidt Forstaaelse af Tvangsfriheden og Selvstændigheden i Hjemmet som af den Behandling, vi anvendte udelukkende af Hensyn til deres eget Vel. Lejlighedsvis kunde vi — under særlig gunstige Omstændigheder — hos nogle af dem bane Vej for fornuftig Indsigt ved at appellere til deres Ærgerrighed, men det er vanskeligt at sige, hvor længe en saadan Forbedring viser sig stabil under andre Livsbetingelser. I Reglen vil disse rask handlende, hemningsfrie Mennesker altid foretrække en øjeblikkelig Fordel og Nydelse fremfor de mange Afkald og Forpligtelser, som en normal Indordning kræver. Heldbringende og varig Paavirkning af denne Type er kun mulig, naar man kan skaffe dem et ydre Virkefelt og passende Vilkaar for deres Aktivitet og Selvhævdelsestrang. Det er vanskeligt nu til Dags, men det er den eneste Mulighed for en holdbar Socialisering af denne Type.

Den talmæssigt største Gruppe var de ungdommelige Forsømte, som med Undtagelse af tre, alle udviste de kendte

ugunstige Milieuegenarter. Uægtefødsel, Forældreloshed, disharmonisk Barndomshjem, Tvangsopdragelse er de ydre Forhold, hvorunder deres Karakter har udviklet sig. Viljesvagthed, Paavirkelighed, forstærket Driftsliv, manglende Maalbevisthed og indre Hemninger er deres livsbestemmende konstitutionelle Egenskaber. Den mest paafaldende Forskel mellem disse unge og de robuste Asociale er de forstes synlige Stræben efter Indordning, som kun mangler de rette Midler og den tilstrækkelige Standhaftighed.

Vi havde under disse Unges næsten uindskrænkede Frihed her i Hjemmet særlig god Lejlighed til at iagttage, foruden deres fra Faglitteraturen kendte typiske Opførsel, deres primitive Fornøjelsessyge, deres uberettigede Selvfølelse og deres bag barnlig Opposition skjulte indre Usikkerhed. I deres indre Indstilling er disse Mennesker stærkt resignerede. For deres Selvfølelse kan de kun finde Tilfredsstillelse udenfor deres Arbejdsfelt paa Grund af deres Arbejdes aandslovene og utilfredsstillende Rationalisering og de hyppige Afbrydelser deraf. Den sociale Situations almindelige Usikkerhed fremmer en beklagelig Form for Fatalisme, som skyer alle fjernere Livsmaal og foretrækker den højst mulige øjeblikkelige Livsnydelse, som da ødelægger enhver Mulighed for Skabelsen af en sikker og normal Eksistens. Opbygningen af disse stærkt resignerede og modløse Karakterer er overordentlig vanskelig, fordi de mangler Forstaaelsen af den praktiske Værdi af korrektive Raad, som næsten udelukkende kræver Indskrænkninger af sanselige Livsnydelser uden straks at give Erstatning for Afsavn af disse.

Forsømte af udpræget kriminel Karakter har vi ikke haft. Kriminaliteten var som Regel Udslag af Mangel paa Hemninger eller Modstandskraft overfor daarlige Paavirkninger, Fornøjelsessyge eller asocialt fremtrædende Selvhævdelsestrang. Vore Bestræbelser indskrænkede sig derfor til et saa vidt muligt umærkeligt, men gennemført Opsyn samtidig med, at vi stadig banede Vej for fornuftig Indstilling overfor Livets Realiteter.

En mere iøjnefaldende Hjælp kunde vi give en Gruppe Socialastenikere, socialsvage paa psykisk Grundlag. For dem afgav Hjemmet tilstrækkelig Beskyttelse mod Tilbagefald ved at yde dem den nødvendige økonomiske Basis. De fleste af dem var i de afgørende Aar (i Begyndelsen af Trediverne), hvor Personlighedens Udvikling afsluttes. Livsalvor og Livsmodenhed udlignede mere eller mindre Folgerne af social Svaghed, saa at man absolut kunde have Tillid til deres fremtidige Opførsel.

Selvfølgelig var de ydre økonomiske Forhold i Tyskland siden 1930 overordentlig ugunstige for et planmæssigt Indordningsarbejde. Hverken Fremskaffelsen af det nødvendige Arbejde indenfor Hjemmets Virksomhed eller af Arbejdspladser til de Optagne efter deres Afgang var mulig i det ønskede Omfang, og for det meste var begge Dele uden den nødvendige Varighed. Men i Betragtning af, at Hjemmet kun var bestemt som Forsøgsstation, var Resultaterne tilfredsstillende og opmuntrende: Det viste sig, at Omkostningerne ved saadanne Hjem er forholdsvis ringe, bortset fra selve Etableringsomkostningen, naar blot Virksomheden bliver rentabel i forretningsmæssig Forstand.

Ved Siden af de ofte relative Resultater af Opdragelsesarbejde staar den positive Ydelse af Virksomhedens Lønningssummer (1932: 34000 Mark) med deres umiskendelige forebyggende Virkning. Dertil kommer de værdifulde Erfaringer, man har Lejlighed til at høste med Hensyn til de endnu kun meget lidt udforskede Livsformer af normale kriminelle i Friheden.

Desværre blev Hjemmet lukket af den nye Regering i Forbindelse med andre Forandringer indenfor Straffuldbyrdelsens Omraade.